

LITERKA

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Září / 2023

Milí čtenáři a čtenářky Literky,

„Slow Art? It will blow your mind!“ Zadáte-li do vyhledávače heslo Slow Art, jako jeden z prvních odkazů se objeví článek BBC uvedený právě tímto výkřikem. „Slow Art? Vyrazí vám dech!“ Oč se jedná? Jde o výstavní koncept vyvinutý galerijními kurátory v předních světových galeriích, kteří si všimli, že značná část návštěvníků prochází kolem uměleckých děl nesporné kvality, aniž by jim dokázali věnovat byť i jen minimální pozornost: průměrná doba strávená u jednoho díla se odhaduje na vteřiny, to už jsme schopní větší pozornost věnovat obrazům a sochám skrze jejich mediální reprezentaci. Koncept Slow Art říká: zpomalte a zvedněte zrak! Činí tak prostřednictvím uvedení důležitých kontextů, upozorňování na detaily, kladení otázek či nabídky k zamyšlení. Cílem kurátorů je učinit z galerií znovu místa učení a zastavení a lidem nabídnout možnost hlubšího vnímání a prožitku konkrétního díla. Díky angažovanosti naší milé kolegyně, historičce umění Marcele Králíkové, budeme mít možnost zažít slowartovou interpretaci výtvarného díla i u nás. Půjde o řeznovický oltářní obraz Josefa Winterhaltera mladšího Loučení sv. Petra se sv. Pavlem, který je součástí sbírky Muzea v Ivančicích a od roku 2013 je vystaven v prostorách Památníku. Přijďte se na chvíli zpomalit, usednout k obrazu a všimnout si detailů, které v běžném shonu unikají. Začínáme 3. října!

Krásný podzim Vám přeje Jiří David

VERŠE MĚSÍCE ZÁŘÍ

PRVNÍ ZATÁPĚNÍ

Josef Kroutvor

Na Svatého Václava zatápíme poprvé v kachlových kamnech. Je to malý obřad – pokleknout, třísky podestlat novinovým papírem, škrtnout a zapálit. Když se kamna rozhučí jako píšťala ve varhanách, je vyhráno. Naše kamna hučí v „a“.

Ze sbírky V kupě (2012)

3 OTÁZKY PRO JAROSLAVA DRÁPALA

Vaše přednáška v Památníku bude věnována významové stránce Santiniho architektury. Víme, že jde o téma na dlouhé pojednání, ale přece: jak se rodí v architektuře význam a co si pod tím představit?

Tvar je jen jedna z komponent architektonického díla. Všechno prostorové a hmotné má svůj tvar. Vědecká disciplína sémantika zkoumá tvar jako znak a jeho symboliku. Architektura je tedy znakem, zastupuje něco, co vidíme. Z toho vnímáme určitý sémantický, výrazový význam, symboliku. Ta se určuje v architektonické tvorbě kompozičními, výrazovými prostředky. Jsou jimi například symetrie, eurýtmie, rytmus, kontrast, proporce a měřítko. Architektura má trvalou hodnotu, jsou-li její výrazový význam a obecně řečeno účel (prostor, hmota a tvar) v pravdivém vztahu.

K Santinimu jsme zvyklí přistupovat jako ke geniálnímu tvůrci. Dokázal byste coby architekt identifikovat některé Santiniho dílo, které je něčím nepovedené, nedomyšlené nebo jinak problematické?

Symbolika a obsahová výpověď architektury tohoto génia jsou nedostižné a odpovídají dobře. Z jiného pohledu, obecně, však je jedna stavba pro mne problematická a nepřípadná. Monumentální, zrcadlově symetrická rovina půdorysu poutního kostela Panny Marie ve Křtinách, s dvěma bočními ambity, není vhodná pro osazení v tomto dramatickém terénu. V příčném směru je výškový rozdíl terénu desítky metrů. Jistě z toho důvodu nebyl severní ambit realizován. A pokus soudobých architektů dokončit Santiniho záměr, je ze stejných důvodů nerealizovatelný, nepřípadný a romantický. O tomto pokusu jsem informován.

Je možné mezi moderními architekty nalézt nějaké Santiniho pokračovatele, byť nepřiznané? Kdo by to byl a proč?

Hluboký teologický obsah Santiniho křesťanské ikonografie, uložený ve složitých modulech geometrických obrazců trojúhelníku, pentagramu, hexagramu, nemají v tvorbě současných architektů ani místo, ani následovníky. Zdroje jejich symboliky jsou jinde, např. Muzeum holokaustu v Berlíně od Daniela Liebeskinda.

Doc. Ing. arch. Jaroslav Drápal, CSc., architekt a pedagog, od roku 1961 pedagogicky působí na Fakultě architektury VUT (postupně v několika ateliérech), v současnosti je akademickým pracovníkem Ústavu teorie architektury FA VUT. Je autorem publikace Architektonické struktury (Brno 2022) a řady učebních textů.

VĚRA SLÁDKOVÁ

(1. 5. 1927 BRNO – 1. 4. 2006 BÍLOVICE NAD SVITAVOU)

Dětství prožila v Brně a v Jeseníku, kam se její rodiče Kateřina a Josef Sládkovi přestěhovali za prací. Po smrti matky v roce 1934 se otec záhy znovu oženil s kuchařkou Annou Urbanovou. Jeho dopisy, v nichž budoucí ženě vysvětloval svou situaci a představoval své děti Věru a Milana, později literárně zpracovala. Po obsazení pohraničí v roce 1939 se rodina Sládkových vrátila zpět do Brna. V této době Věra začala psát básně, svůj zájem o literaturu ale neměla s kým sdílet. Po ukončení základní školy ji pracovní úřad přidělil

jako učnici do pojišťovny v Brně. Po válce nastoupila na obchodní školu a věnovala se samostudiu. Navázala také přátelství s výtvarníky Jánušem Kubíčkem a Bohumírem Matalem, které považovala za své inspirátory a učitele. Mezi lety 1947–1950 pracovala jako knihovnice v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Brně, později měla tzv. svobodné povolání. V roce 1948 se provdala za středoškolského profesora a spisovatele Jiřího Jobánka, v roce 1959 se jim narodila dcera Kateřina. O sedm let později se manželé rozvedli a Věra Sládková se začala plně věnovat literatuře. Od poloviny 50. let příležitostně publikovala básně, svou jedinou básnickou sbírku *Černé vlaštovky* vydala až v roce 1964. Nikdy sice nepatřila do žádné literární skupiny nebo kroužku, prozaickou prvotinou *Kráska s cejchem* (1961) se však zařadila mezi autory iniciující tzv. druhou vlnu válečné literatury, která v době převládajícího budovatelského románu do literatury vnášela autobiografičnost a subjektivní pohled na válečnou zkušenost. Následoval povídkový soubor *Otázky kočky* (1967) a novela *Klec* (1969), již kritika označovala jako dosavadní vrchol autorčiny tvorby. Po okupaci v roce 1968 přepadly autorku úzkostné stavy, které vyústily v deprese. Literární činnost střídala s příležitostnou prací v zahradnictví či pivovaru, od roku 1978 spolupracovala s rozhlasem. Trilogií *Malý muž a velká žena* (1982) se vrátila k tématu války, perspektivou dětské hrdinky Věry s autobiografickými rysy a tragikomickou poetikou se opět vymkla oficiálnímu proudu. Od začátku 80. let žila v Praze, v tíživých existenčních podmínkách. V roce 1983 se provdala za dramatika a scenáristu Antonína Hořavu, s nímž se začátkem 90. let vrátila do Brna. Její poslední román *Pověry budoucnosti*, podobenství o nebezpečí globální katastrofy, nebyl dosud vydán.

(ap)

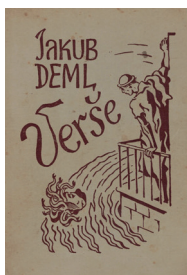
SKRYTÁ PAMĚŤ MORAVY

Podzim je pro Skrytou paměť Moravy časem sklizně literární úrody a zároveň přípravou půdy na příští rok. Setkání odcházejícího ročníku s novým tradičně nastane v říjnu, u příležitosti státního svátku, Dne vzniku samostatného Československého státu. Pevnou součástí programu se již stalo autorské čtení laureátů předchozího ročníku a ani letošek nebude výjimkou. Pozvání přijaly obě vítězky Anna Kochová a Tarja Zichová, jejichž texty spolu s osmi dalšími si budou zájemci moci přečíst ve sborníku 17. ročníku, který již čeká v tiskárně na vydání. Letos poprvé doplňují příběhy mladých spisovatelek ilustrace, které vytvořili studentky a studenti oboru Malba a ilustrace na SUPŠ Jihlava-Helenín pod vedením Petra Kováře. Jejich originály budou v Památníku vystaveny do konce listopadu a jelikož k některým textům vznikly dokonce dvě ilustrace, mohou návštěvníci sami posoudit pojetí se stylem a atmosférou textu. V závěru slavnostního odpoledne bude zástupci Jihomoravského kraje vyhlášen 18. ročník Skryté paměti Moravy a jeho téma, které zatím zůstává tajemstvím. S hudebním vystoupením se představí žáci ZUŠ Židlochovice. Akce se bude konat v Památníku písemnictví na Moravě ve středu 18. října od 15 hod.

(ap)

VERŠE ČESKÉ JAKUBA DEMLA

Před dvěma lety se do naší sbírkové knihovny dostal knižní titul od spisovatele, nakladatele a kněze Jakuba Demla (1878–1961) *Verše české* z roku 1938. Kniha, vydaná v Tasově nakladatelkou a přítelkyní Marií Rosou Junovou, byla ilustrována třemi grafikami od Jana Konůpka. Přímo Janu Konůpkovi věnuje Jakub Deml úvodní stať a chválí jej slovy: „*Vy jste českou krajinu a mou poesii pochopil a vystihl po husitsku a po žižkovsku a po masarykovsku a po demlovsku a po tasovsku docela správně...*“ ač svou nená-

padností získala státní cenu za literaturu, je signována přímo autorem s dedikací knězi Antonínu Bradáčovi (v Tasově 15. 9. 1941). Právě příteli, básníkovi, spisovateli a knězi Antonínu Hugo Bradáčovi připadla v roce 1961 ta čest, že proslovil kázání na pohřbu Jakuba Demla, přestože si před svou smrtí výslovně žádal, aby Bradáč na jeho pohřbu nemluvil...

Celkem nenápadná kniha obsahuje na devadesát básní z let 1907 až 1938. Např. verše *Mé štěstí*: „*Mé štěstí jest tak jisté jako hrob, / jak hrob jest jisté štěstí mé, / a jako hrob mne nemine, tak nemine mne ani štěstí mé.*“

(mš)

10 NEJ ANEB KNIHA Z NEJVĚTŠÍ DÁLKY

Seriál o 10 NEJ z benediktinské knihovny začal nejbarevnější knihou a nyní budeme pokračovat knihou, která pochází z největší dálky. Jedná se o přepis rukopisu *Grammatica Sinica*, který ve 2. polovině 17. století sestavil Martino Martini (1614–1661). Působil jako jezuitský misionář v Číně a svou činností usiloval jak o zprostředkování textů antických a křesťanských autorů čínským vzdělancům, tak čínské kultury západnímu světu. Rukopis je v tvrdých deskách a až na pár stran je v poměrně dobrém stavu. Skládá se z několika částí psaných několika písaři, které byly v jeden celek spojeny dodatečně, což dokazuje také různá foliace, resp. číslování částí. Rukopis obsahuje například čínský glosář s přepisy čínských znaků do latiny či historický vývoj čínských znaků. U některých znaků jsou vysvětlivky uvedeny jak latinsky, tak německy. Není známo, jak se exemplář čínské gramatiky dostal do Rajhradu, o tom, že byl zřejmě hojně využíván však svědčí i řada vpisků z různých pozdějších období. Rukopis je dnes uložen v knihovním trezoru, kde jsou pro rukopisy a prvotisky vytvořeny ty nejlepší podmínky pro jejich konzervaci a zachování pro další generace. (nš)

AKCE ŘÍJEN

1. 10. Dny otevřených ateliérů na jižní Moravě, aktuální výstavy pro návštěvníky zdarma
3. 10. – 3. 12. Slow art – výstava jednoho obrazu
4. 10. Komentovaná prohlídka výstavy Napsala jsem knihu, začátek v 15:00
14. 10. Ladislav Moučka: Společné geometrické prvky a zdroje inspirace Santiniho díla (přednáška), začátek v 15:00
18. 10. Vyhlášení 18. ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy, začátek v 15:00
24. 10. Ivan Landa: Vítězslav Gardavský v rozhovoru s marxismem, křesťanstvím a židovstvím (přednáška), začátek v 17:00

MOTÝLÍ ŘÍŠE

Kašpárkova herna se po dobu trvání výstavy Básník obrazu – Max Švabinský a literární inspirace proměnila v „Motýlí říši“. Jeden z významných motivů Švabinského výtvarného díla se stal tématem tvůrčí dílny, v níž se malí návštěvníci mohou ponořit do objevování zajímavostí ze života motýlů, zahrát si motýlí pexeso nebo poskládat puzzle. Prostor, který momentálně obývají desítky papírových motýlů, je volně přístupný v rámci otevírací doby Památníku a během školního roku jej využívají také mateřské a základní školy v rámci edukačních programů. Své znalosti názvů rozmanitých druhů denních i nočních motýlů si mohou návštěvníci ověřit na magnetické tabuli, pro zvědavé je připraven mikroskop, pod kterým si mohou prohlédnout strukturu motýlího křídla. Velký úspěch má u dětí také látkový model vývojového cyklu motýla, na němž si názorně předvádějí všechny fáze od vajíčka po vylíhnutí nového jedince. Děti si v herně mohou vytvořit motýlí mandalu, vybarvit motýlí omalovánku podle svých představ a vymyslet tak svůj vlastní druh motýla – fantazii se zde meze nekladou. Motýlí říše bude přístupná v rámci výstavy do 1. října. (IŽ)

MB Muzeum Brněnska
Památník písemnictví
na Moravě

jihomoravský kraj

Literka,
Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, e-mail: literka@mbrn.cz
Odpovědný redaktor: Jiří David
Texty: Jiří David, Andrea Procházková,
Miroslava Šudomová, Nikol Šišová, Lenka Žaliová
Vychází jedenáctkrát ročně, č. 8, ročník 17
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257